

Turquia vota mirant a Europa

Uns 40 milions de turcs són cridats a participar, aquest diumenge, 22 de juliol, en unes eleccions considerades crucials per al futur del país. Tot i que, fins ara, les mobilitzacions de l'oposició en defensa del laïcisme han acaparat l'atenció, allò que hi ha en joc és consolidar el procés de reforma iniciat pel govern actual i complir els requisits per entrar a la Unió Europea.

Turquia és un país situat a cavall entre Orient i Occident. El govern, encapçalat des de 2003 pel primer ministre Recep Tayyip Erdogan, del Partit de la Justícia i el Desenvolupament (AKP), va engegar un procés de reformes que va fer sortir el país d'una greu crisi econòmica. Ara, la prioritat és adoptar les mesures que li exigeix la Unió Europea per a esdevenir-ne membre de ple dret. Però per a aconseguir aquest objectiu hi ha diversos aspectes clau del sistema polític turc que cal reformar. Per poder-ho fer, l'AKP cerca l'aval dels votants aquest diumenge. Entre els principals reptes que hi ha sobre la taula es destaca la reforma d'una Constitució que data de 1982, quan el govern turc era ocupat pels militars colpistes del 1980. Durant la legislatura actual ja s'hi han introduït canvis, però l'AKP en vol una reforma a fons. La Constitució atorga un poder molt ampli al president de la República i als militars, i l'objectiu d'Erdogan és traspasar part d'aquest poder al parlament, per tal d'homologar el sistema polític als estàndards europeus i facilitar, d'aquesta manera, el camí cap a l'adhesió.

Les reformes, però, no agraden a la classe política tradicional —els anomenats *kemalistes*—, enquadrada principalment dins del CHP (Partit Republicà del Poble, que fundà el 1923 Kemal Atatürk, el pare de la República turca). Els kemalistes veuen en el procés de canvis un perill per als privilegis de què han gaudit aquests darrers decennis. Abans dels comicis de diumenge, l'AKP i el CHP ja van viure una pugna parlamentària. El partit d'Erdogan

volia reformar el mètode d'elecció del president de la República (càrrec ocupat per Ahmet Necdet Sezer, del CHP): en lloc de l'actual elecció parlamentària, la proposta és que s'esculli per sufragi universal. En un primer moment, l'absència dels diputats del CHP durant la votació i l'oposició pública dels militars van aturar la llei que havia d'instaurar el canvi, a la qual cosa Erdogan va respondre amb l'avançament de les eleccions parlamentàries, que de primer s'havien de fer al novembre. Però, abans i tot de les eleccions, l'AKP ja ha obtingut una victòria: el 5 de juliol el Tribunal Constitucional de Turquia va donar via lliure a l'elecció del president per votació popular. La data per als comicis presidencials encara no s'ha fixat, però Erdogan confia que el candidat del seu partit en sortirà vencedor.

Per tal de desgastar l'AKP, el CHP centra bona part de la campanya a exigir al govern que autoritzi una gran operació militar al Kurdistan iraqüà. El CHP demana que l'exèrcit turc hi actuï contra les bases que hi té el PKK (guerrilla kurda de Turquia). L'AKP, sobretot pensant en Europa, s'estima més que se n'ocupin el govern de l'Iraq i les tropes nord-americanes destacades a la zona. Però no és clar que aguantin la pressió; fins i tot podria haver-hi una gran operació abans dels comicis.

El CHP, juntament amb més partits minoritaris com l'MHP (partit ultranacionalista que actualment és fora del parlament, però que algunes enquestes diuen que podria tornar a entrar-hi), és estretament vinculat als aparells

de l'estat, especialment a l'exèrcit. L'apel·lació reiterada als militars durant la campanya s'ha d'entendre, doncs, com l'ús propagandístic de la seva força principal en contra del seu rival. En aquesta pugna, s'ha de saber que l'exèrcit turc és el quart exèrcit més gran del món, i el segon dins l'OTAN, i que durant el segle XX no ha dubtat a emprar la força per condicionar la política del país. L'exèrcit també té poder econòmic, gràcies a les aportacions obligatòries dels militars, i gaudeix de condicions privilegiades, com ara l'exempció d'impostos per a les empreses pròpies. Per fer-nos una idea d'aquest poder: als dos principals conglomerats empresarials vinculats als militars hi treballen 30.000 i 20.000 persones respectivament.

Conservadorisme democràtic.

L'AKP, partit del primer ministre Erdogan, va irrompre espectacularment l'any 2002 en l'escena turca i va obtenir la majoria absoluta dels diputats del parlament, cosa que li ha permès de governar en solitari. La raó que va explicar aquest èxit fou aparèixer com una formació nova desvinculada dels aparells de l'estat en un moment que el país travessava una greu crisi econòmica i que la classe política tradicional estava desprestigiada. Els electors van donar confiança a un partit que es presentava amb l'etiqueta de "conservadorisme democràtic" i que provenia, en gran part, de la burgesia empresarial en ascens de les ciutats d'Anatòlia. El factor islàmic té un pes important dins del partit, però l'AKP assegura que aquests lligams són homologables

als que manté la democràcia cristiana europea amb l'església catòlica. No és d'estranyar, doncs, que formi part del Partit Popular Europeu en qualitat d'observador.

En el moment en què l'AKP va entrar al govern, Turquia travessava la pitjor crisi econòmica dels darrers decennis. Una inflació desbordada, un atur desorbitant i un govern incapaç de canviar la situació van motivar l'electorat a donar suport al nou partit. Del parlament anterior, format per 550 diputats, només en van repetir 60. L'AKP va obtenir-hi la majoria absoluta: 351 escons, cosa que li ha permès de governar en solitari després d'unes quantes legislatures amb governs de coalició. Els resultats econòmics després de cinc anys de mandat són molt favorables per a Erdogan: el país ha sortit de la crisi i ha començat a aplicar els canvis que li exigeix la Unió Europea per avançar amb èxit en el procés d'adhesió. Si l'AKP es va trobar el 2002 amb una inflació anual que, segons el Banc Central turc, era del 44,9%, el primer quadrimestre d'enguany ha estat del 10,86%. També la taxa de creixement ofereix un saldo positiu per a Erdogan: del -9,5% anual de l'any 2001, el pitjor de la crisi, Turquia va passar al 7,8% l'any passat.

Precarietat laboral i privatitzacions. Tanmateix, els beneficis que ha comportat l'estabilització de l'economia turca d'ençà de l'any 2002 no han repercutit de la mateixa manera sobre tota la població. Sevgi Göyçe és secretària de la Dona de la Secretaria General del KESK, sindicat del sector públic amb 300.000 afiliats, i denuncia la situació de precarietat de gran part de la classe treballadora: "La meitat dels qui treballen ho fan il·legalment. I, dels qui tenen contracte, les dades oficials reconeixen que un 18% no tenen cap cobertura social, però nosaltres calculem que són més." A més, Göyçe està preocupada pel programa de privatitzacions que té preparat l'AKP si guanya les eleccions. Aquest programa forma part de l'agenda de reformes que exigeix la Unió Europea a Turquia per tal d'esdevenir-ne un estat membre. La sindicalista considera que el procés de mercantilització dels serveis públics significarà més pobre-

Uns joves turcs passejaven, la setmana passada, per un carrer comercial al centre d'Istanbul, on hi ha un cartell de propaganda electoral de l'AKP, el partit governamental.

sa per a les classes més desfavorides i no resoldrà situacions com el fet que encara hi hagi sis milions de dones analfabetes en un estat amb 71 milions d'habitants. Pel que fa a la campanya electoral, Göyçe lamenta que el programa amb què els partits concorren a aquests comicis "no és el programa dels treballadors, perquè tots accepten les directrius neoliberals; per tant, els comicis del dia 22 no implicaran cap canvi positiu per la a vida diària de la gent treballadora".

Les enquestes d'intenció de vot publicades aquests dies indiquen que l'AKP podria repetir fàcilment la majoria absoluta al parlament, però que alhora es podria trencar el bipartidisme, amb l'entrada d'un tercer partit a l'hemicicle, l'ultranacionalista MHP (un partit que durant la campanya no s'ha cansat de demanar que executin al líder kurd Abdul-là Ocalan, empresonat des de 1999), i diversos candidats independents. La barrera que exigeix el 10% del total de vots per a entrar

Una dona passa pel davant d'un paret farcida de cartells electorals dels partits de l'oposició, al centre d'Istanbul.

a la Gran Assemblea turca fa molt difícil per a les formacions polítiques d'accedir-hi, tot i que algunes superen de llarg el llistó en algunes províncies. Així doncs, malgrat l'ampli ventall de sigles que omplen aquests dies els carrers de les poblacions turques, la major part de partits es quedaran sense representació.

Candidats kurds independents.

Veient la dificultat d'arribar a aquest 10%, el moviment d'alliberament kurd de Turquia ha decidit de no presentar-se amb la seva marca política actual, el DTP (Partit de la Societat Democràtica), sinó amb candidats independents. Per als kurds, aquests darrers anys l'accés al parlament turc ha estat una cursa d'obstacles, que esperen culminar diumenge amb èxit. Quatre marques electorals vinculades a les reivindicacions sobiranistes kurdes han estat il·legalitzades per la Cort Constitucional turca, acusades d'estar lligades al PKK. Quan aquestes formacions han pogut presentar-se no han superat la barrera del 10%, tot i ser majoritàries en algunes regions. El 1991 el moviment kurd va optar per una altra estratègia i es va presentar dins les sigles més àmplies del social-

demòcrata SHP, però els seus diputats van ser expulsats del parlament perquè en el moment de prendre possessió del càrrec van dir unes paraules en llengua kurda.

El 10% és una mesura que, segons el candidat independent kurd d'Istanbul Dogan Erbas, "es va adoptar el 1982 per impedir l'entrada de representants polítics kurds a la Gran Assemblea turca". Quant als comicis, Erbas es mostra optimista; està convençut que gràcies als vots que obtindran de la població kurda —tant de les províncies on són majoria com de les grans ciutats turques on viuen centenars de milers de kurds— aconseguiran el nombre necessari de diputats per a constituir-se en grup parlamentari.

Tot i que al programa hi tenen un paper destacat les propostes per a millorar la vida de la població kurda, que majoritàriament forma part de les classes socials més empobrides, els candidats independents kurds posen èmfasi sobretot a demanar llibertat per al Kurdistan i a caminar cap a una solució pacífica i democràtica del conflicte d'aquesta nació sense estat. Pel que fa a les possibilitats d'avançar en aquest sentit, Erbas assegura que "si es canvia la Constitució, si l'estat

es democratitza, si s'impulsa una amnistia real per a tots els presos polítics [7.000 segons TUAD, l'organització que els defensa] i per a la gent que viu a les muntanyes, nosaltres creiem que es podria aturar la violència i resoldre el problema kurd. Però fins que no es resolguin aquests problemes, la violència no cessarà".

Així doncs, allò que decideixen diumenge els electors turcs és si mantenen el suport a les polítiques neoliberals del govern d'Erdogan, que han de permetre l'entrada d'aquest país a la Unió Europea, o si opten per la proposta kemalista més lligada a les classes hegemòniques tradicionals, que volen mantenir els seus privilegis i que veuen amb més recel la reforma de la Constitució que els exigeix Brussel·les. Sigui quina sigui l'opció vencedora, sembla que encara quedarà pendent una resposta efectiva a les necessitats d'una part important de la població, que viu en condicions de pobresa; una reforma de la legislació actual, que deixa impunes les violacions dels drets humans; i una solució democràtica per al poble kurd dins de Turquia.

*Laia Altarriba i Piguillem
Istanbul*